

4. Da ta odsek nasvetuje pot, po kateri bi se pomnožila sirotniška zaloga; bodi si s tem, da bi jej dohajala pomoč iz deželinega zaklada, bodi si, da se na pomoč pokliče darežljivost milosrčnih naših Kranjcev, bodi si s tem, da se s sirotnico sklenejo ustanove za naprave, ki so jej sorodne. Tù imamo pred očmi ustanovo za „gluhomutnico“ in ustanovo za „kranjsko slepnico“, kateri je temeljni kamen vložil gubernijalni svetovavec Karol baron Flödnigg. Zaloga poslednje ustanove znaša 26.000 gold. star. den.; dokler se ne ustanovi „slepica za Kranjsko“, obračajo se njene obresti slepim kranjskim otrokom, kateri se izrejajo v linški slepnici na Avstrijskem. Slepí otroci, zares mile pomoči potrebni, katerim je ustanovnik skrbel za podučevanje, večidel so iz kmetiškega stanú, brez malo izjem toraj umejo le materni, to je, slovenski jezik. Ako se tak otrok pošlje v Linc, glavno mesto skozi in skozi nemške dežele, pač silno žalosten je njegov sedanji stan, še žalostnejši ga čaka potem v prihodnosti. Ko pride v Linc, ima vojskovati se ne le z ovérami, s katerimi se vojskuje vsak slepec, ko premeni kraj in navadno družino, ampak vrh tega zasliši še govorjenje, kterega ne umé, in govor, s katerim razodeva svoja srčna čutila in voščila, nerazumljiv je — glas v puščavi! — Ko se ondi dovrši izreja, kolikoršna je mogoča, vrne se slepi revež na kmetiški očetov dom, in na svojem domu se ravno tako nesrečnega čuti, kakor takrat, ko je v Linc prišel, kajti pozabil je materni jezik — na očetovem domu je tujec!

Ali ne bi bila toraj sreča za slepe reveže, ako bi se izrejali v kacem posebnem oddelku kranjske sirotnice? In ali se ne bi blagi namen imenovanega ustanovnika tako bolje dosegel, kakor pa, da se njegova ustavnina obrača po omenjenem načinu?

Toda zadosti! — Naloga, ki smo jo imeli v tem sestavku, bila je ta, da smo dokazali, kako blizo da smo pomočkom in potu, po katerih vresničimo lepo, z nova zbudeno misel o ustanovitvi sirotnice kranjske.

Kar smo tukaj le v splošnem obrisu pokazali, nikar ne bodi verska resnica, ktere ne bi se smel nikdo dotakniti. Nikakor ne! Velikoveč hvaležni mu bomo, kdor našo misel vzame na prevdarek ter nam več in kaj boljšega pokaže. Kolikor koli kdo dodá v tem obziru, dobro došlo, toliko več gradiva bomo imeli za ustanovitev prevažnega dela. Če tudi ni umetno izdelan govor ali sestavek, gotovo našla se bode roka, ki bode njegove pomanjkljivosti popravila in na primernem mestu dostavila, kar bo treba celoti na korist.

Le dalje molčati ne smemo o napravi, po kateri sto in sto ubozih siroških otrok zdihuje do milih človeških src; le mrtva se ne smé pustiti zaloga, ktere sad je namenjen, da se solzé otirajo zapuščeni sirotam, njihovim starišem pa da se oživí zadnje upanje, da otročki, ki klečé pri njihovi smrtni postelji, ne bodo puščeni brez pomoči, ampak da bodo zavetje našli v sirotnici na domači zemlji.

Zdaj pa urno na delo; srečno se izide; Bog mu bode dodelil svoj blagoslov. —hl.

Slovstvo.

Miklošičev staroslovenski slovár dodélan.

Radostni oznanjamo, da se je dovršil staroslovenski slovár. On dan smo v roko dobili zadnji (VI.) zvezek. Veseliti se nam je zvršétká teh bukev, katerih bi tako korenito dan denes gotovo ne bil mogel ni osnovati ni dognati nihče razun preučenega Slovenca, g. dr. Miklošiča, slovanskega Jakoba Grimma, čegar velíkih jezikoslovnih zaslug ne čestí samo slovanski,

ampak ves učni svét. Miklošičev slovár, iz kterega o premnozih rečéh nova luč síje slovanskemu jeziku, posebno pa slovenskej pisavi, nam podaja blagi sad mnogoletnega truda; velika slava redke učenosti in bistroumnosti pak ostane samo g. pisatelju, kému čestitamo, da je to sloveče delo srečno zgotovil.

Miklošičev slovár je začel izhajati 1862. leta, in dodélan je še le zdaj; kajti učeni pisatelj je menda še vedno širil knjigo, ktera je iz začetka obetala samo 5 zvezkov in do 900 strani; zdaj pa ima 6 zvezkov in 1711 strani.

O tem slovarji sem že 1862. leta 26. novembra nekoliko govoril v „Novicah“, od koder zopet pouavljam besede: „trdna resnica je, da še le, kadar bode vse Miklošičevo preiskovanje dovršeno, potem si bomo Slovenci mogli narediti pravo slovensko slovnico. Nepremične so tega jezikoslovca besede, ktere je dvakrat povedal v uvodu knjige „vergleichende lautlehre“ na VII. in XI. strani, da namreč stara slovenščina vsem slovanskim jezikom brez izimka v sebi hrani pregloboko pravilo. Zato naj bi zdánjo slovenščino učili, pretresali in sodili vedno le na stalu starega jezika; prazno je vse drugo modrovanje. Miklošičev slovár je Slovencu, ako se hoče jezika dobro naučiti, vreden, da bi ga sè zlatom odvagál.“

Prebiral in prebiral sem tega slavnega dela tiste zvezke, kolikor jih imam že nekaj časa v roci, in čedalje bolj sem se moral čuditi neutrudnej delavnosti, velikej bistroumnosti, tenko premišljenemu osnutku in globokej učenosti, ktera se morda v nobenem Miklošičevem spisu ne razodeva tako sijajno, kakor tukaj; čedalje bolj sem bil prevérjen, kako neizmérno je staroslovenskega jezika bogastvo, pa tudi s koliko ljubeznijo g. pisatelj razbistruje posebno svoje narečje — novo slovenščino. Kaj često bralca prešine radost, ko najde izvrstno razloženo kako besedo, ktero smo sicer znali, a vedili nismo, od kod se je naredila. Tu naj v misel vzamem samo besedo: „vuzem“ (ostern), za ktero beremo, da je porojena iz glagola „vzétí“, in da pomenja sumtio carnis = „Fleischnehmung“, kakor je pust (mesopust) = „Fleischlassung.“

V zadnjem zvezku pravi g. pisatelj: „ne volumen libri augeamus, ea, de quibus olim in hac praefatione eramus disputaturi, alio loco et tempore dicere decrevimus.“ — Na konci trinajstletnega dela ima gosp. Miklošič gotovo mnogo važnega povedati, mnogo podučnega opomniti, svetu mnogo novih misli razodeti; zato nam je kaj žal, da zarad prostora nismo že zdaj mogli zvedeti od njega teh novih misli, katerih gotovo jako radoveden težko pričakuje vsak, kdor koli se je lotil slovanskega jezika.

Ker pa skoro še zdaj lahko rečemo, da so pisatelji med nami vedno le samouki — dobro namreč vemo, koliko se je mogoče po naših gimnazijah naučiti slovenščine tudi tam, kjer je najboljšim učiteljem v rokah — zatorej se je veseliti, da je toliko let zasramovanemu slovanskemu jeziku o potrebnem času prisijala tako svitla zvezda, kakor je Miklošič; a žalovati nam je, da se njegovih spisov še vedno in vedno premalo učimo, in da na Dunaji, kakor je čuti, njegov uk tako zeló preseda slovenskej mladini, ktera sicer o mnozih prilikah rada gromovito razglašá ljubezen do svojega jezika, kega pa njena večina žalibog! ni pisati ne umeje. To znamenje, ako se ne predrugači, žalastno prerokuje bodočnost, o kterej mnozega izmed nas upanje zastonj ziblje v prijetnih sanjah. Smijati pak se je med nami nekterim, ki naj bi se prijeli vsake stvarí na svetu rajši nego jezikoslovnega modrovanja, pa vendar, naj-si celó nevredni, da bi od Miklošičevih knjig odtépalí prah, v svojih plèhkkih nanáških, o njem govoré, kakor

da so že pred njim zdavnaj znali, kar se težavno učé še le od njega, ktereга vselej niti prav ne umejo!

Slovenstvu na korist je živo priporočiti posebno tistim, kateri med nami kdaj mislijo za pero prijeti, ali kateri morda so že pisatelji, naj se iz Miklošičevih zakladov pridno učé jezika. Vzlasti mladina po naših učilnicah naj bi ne pozabila, da brez trdnega učenja se ne dá pisati noben jezik, posebno pa slovenski nikdar ne, in da slovenščine — kar naj se verjame izkušnjam — dan denes človek ne more v nobeni knjigi naučiti se toliko, kolikor v Miklošičevih delih. Res, da se med nami časi kak šaljivec poredno oglasi: tega in tega pisatelja beri, ako bi si rad osvojil vzorno slovensko besedo; ali ker zdaj nismo namenjeni govoriti o šaljivih rečéh, torej le ob kratkem opominjamo, da skoro vsi mi, kar nas piše, malokdaj vemo, je-li res dobro slovenski povedano ali ne, kar smo zapisali.

Da so naše učilnice take, kakoršne bi morale biti, gotovo bi po gimnazijah pridni mladeniči za dar dobivali Miklošičeve knjige, posebno pa ta slovár, ki je tako daleč za seboj pustil vse, kar je do zdaj slovenski jezik imel te vrste spisanega, kakor sploh vsako Miklošičevo delo vselej prekosí, kolikor se je enacega pred njim poskušalo.

Miklošičev slovár je natisnjen na véliko osmíno, in cena po bukvarnicah mu je 24 gold.; pri g. pisatelji na Dunaji pak je dobiti vseh 6 zvezkov za polovico, to je, samo za 12 gld. a. vr. (Bukvar J. Lercher v Ljubljani prodaja slovár po 18 gold. — Vred.)

Levstik.

Zabavno berilo.

Podgrobje.

Narodna pripovedka.

(Dalje.)

Tadanji krvnik tega kraja bil je vdovec. Imel je edino dete, hčerko Ljudmilo, tiho, dobro deklico. Bila je ravno v cveteči dóbi, prijetnega lica in premilih očí, iz katerih je odsijavala blaga čista duša. Gospodinstvo, skupno čitanje pobožnih knjig z očetom, in nježno gojenje vrtnih cvetic bilo ji je edina zabava in tolažba. In vendar bila je srečna v svojem prognanstvu. Mali prostorček zemlje, na ktereга je osoda življenje njeno priklenila, bil ji je mil in drag. Tù se je rodila; tù je sanjala prve svoje blage sanje; tù odrastla do nježne in ljubeznjive devojke. V srcu njenem cvetel je raj deviške nedolžnosti. Ljubezen očetova spremljevala jo je povsod; zato pa tudi ni hrepenela po velikem svetu, ki jo je tako nemilo od sebe pahnil.

Tako doživela je Ljudmila sedemnajsto leto. Nikdar še ni bila v bližnjem mestu in v nobeni družbi; kajti kadar je šla v cerkev v farno vas, hodila je po stranski stezi ob vodi, da ni srečala nikogar. Al limbar, ako cvetè tudi skrivé, najde svojega ljubivca. Vid je pogosto vidil Ljudmilo in v srcu njegovem uname se ogenj najživejše ljubezni. Nadvladajoč predsodke ostalega ljudstva razodene nekega dne deklici, da jo ljubi. Sramožljiva Ljudmila se zeló prestraši, ker vidi pred seboj globoki prepad, v ktereга jo žuga pahniti nemila osoda. To mu tudi odkritosrčno razodene. Al mladeneč ni slušal družega kakor glas svojega srca ter sklenil je vse žrtovati ljubezni svoji. Mislil si je: kar si je skupaj sojeno, najde se, ako se temu zoprstavlja tudi ves svet. Ljudmila se je sicer, kolikor je mogla, ogibala mladenča, al bilo ji je vendar vselej drago, kadar sta se srečala; obračala je od njega očí, in vendar, kadar ni bil pričujoč, povsod in vedno gledala je v mislih le podobo njegovo; varovala pa se je odkriti mladenču

tudi le z eno samo besedo ljubezen svojo. Srci njuni porazumeli ste se slednjič popolnoma, in blaženi dnevi tekli so jima na krilih kratkega časa. Nihče ni vedel za njuno ljubezen. Vid dohajal je pod okno svoje drage ljubice, kadar je temna noč pokrivala trudno zemljo; šum dereče reke in pihljanje nočnega vetrea nista nikomur izdala njunega razgovora; le edini blede mesec in lesketajoče zvezde bili so svedoki njunih srečnih trenutkov.

Po očetovi volji pa se je moral Vid podati v ptuje dežele na izkušstvo; ločiti sta se morala. V nedeljo popoldne, ko je ljudstvo odšlo v cerkev k večernicam in je vsa okolica počivala v svečanem miru, snideta se Vid in Ljudmila ter gresta k studencu pod cerkvico „vseh Svetih.“ Ondi napravita v vrbovju dva križeca ter ju izročita krotkim valovčkom osodepolne rečice. Križeca ostaneta na vrhu plavajoča in v tem se jima zmed temnih oblakov žalostne ločitve vendar kaže mila zvezda blagega upanja.

Odkar je bil odšel Vid v daljni svet, prevzela je Ljudmila skrb za njegovo zapuščeno mater. Gledé žalostne okoliščine, ker ni se smela javno pokazati, pričakovala je vsaki dan željno solčnega zahoda, potem pa je odklenila čolnič ter v tistem mraku veslala prek reke. Tako obiskavala je vsaki večer mater ljubelega svojega, ter jo oskrbovala z vsem potrebnim. Potajivša se, kakor da bi bila dekla iz mlina, nje govala je starčico ko zvesta hči ter je sedé ob njeni postelji z radostnim in navdihnjenim srcem poslušala, kar ji je mati pripovedovala o dobrem Vidu. V ostalem živela je Ljudmila samo v tistem spominu sladko žalnih sanj ljubezni svoje. Zdaj tolažila se je z vrnitvijo predragega svojega, zdaj zopet se je plašila; zdaj videla je v duhu, kako ljubezen Vidova nadvlada ljudske predsodke; zdaj zopet mislila se je po ledeni roci nemile osode ločena za vselej od njega. Mnogokrat sklenila je pozabiti ljubezen svojo, ki je ljubljencu njenemu le pretila z nesrečo; al vendar ne zgreši nobenega dneva, da ne bi bila šla gledat k studenčeku, ali križec dobrega Vida še plava po površji ali ne. Srcu njenemu bilo bi dobro délo, ako bi bila imela le eno živo dušo, kateri bi bila mogla zaupati čustva svoja. Al komu naj bi se bila razodela? Ostrost očetova pretila ji je; ves drugi svet pa jo je že tako pahnal od sebe, predno se je še razcvela iz nedolžnega otroka v brhko dekle. Samo svojim cveticam, ki so kakor ona medlele v prognanstvu, — samo svitlim zvezdam, ki so bile nekđaj priče najblažniših časov, in grlicam gučečim v bezgu njenega vrteca zaupala je poprej srečo, zdaj pa tožila tugo svojo — edinim prijaticam, ki pa se niso znale ž njo ne radovati ne žalovati.

Tako minuli ste bili dve leti. Od Vida ni došlo v tem nikakega naznanila. Mati objokavala ga je že kot mrtvega, Ljudmila pa tolažila jo je ter zagotavljala, da gotovo se vrne, kajti križec njegov še vedno je plaval na površju studenčevem. — Ko pa sirotica neki dan križec svoj in svojega dragega potonjen najde, vznemeri se silno, — oropana se je videla zdaj zadnjega upa. Vtopljen križeca bila sta ji proroka, da preživela ne bo več leta.

Bilo bi li to mogoče pri tako zdravi, mladi in čvrsti deklici?

Slušajmo dalje!

(Kon. prih.)

Dopisi.

Iz Mariborske čitavnice. — V nedeljo 23. t. m. bode zadnja beseda zimskega tečaja, potem bodo izhodi, kakor je navada tudi pri družih čitavnicah. Jeli